

מכשיר זה שהוא מורכב ומתוכנן לכך לעשות מלאכה על ידו בדרך הפעלה זו אין לדון את שילוב החלקים במכשיר כזימון הקנקנים אצל האש שנעשה בדרך מקרה וחייב גם בנעשית המלאכה לאחר זמן... גם לפי מש"כ הזרע אמת דכיווי ע"י קנקנים שרי משום שנעשה לאחר זמן ע"י כח אחר וכמו"כ סוגר דלת בפני רוח הרי מיירי ברוח וכיו"ב שהוא כח אחר שאינו בשליטתו משא"כ במכשירי גרמא.

שים לב לטענתו ביחס לשיטת הזרע אמת !

ואמנם בימות החול אין משתמשים במכשיר זה ונעשה רק לשימוש בשבת כדי להוציא מכלל מלאכה ולכאורה כיון שנעשה כך רק מחמת ההכרח כה"ג חשיב דאין דרך המלאכה בכך ונימא דגם זה חשיב כנעשה בדרך מקרה או עכ"פ כעושה בשינוי ופטור אולם מצינו שהאחיעזר והחזו"א דחו חילוק זה לגמרי לענין עשיית מלאכה בשינוי וכלאח"י דיעווי באחיעזר ח"ד סי' ז'...

וכמו כן כלי אומן שנאות לרבים לעשות בו מלאכה בשבת הוא דרך מלאכה ולא דרך מקרה כנ"ל, וחייב משום דנתקיימה מחשבתו. ולכן שמעתי מהגר"ש אלישיב שליט"א דשימוש במיתקן גרמא הנ"ל הפועל ע"י מניעת המונע אינו בגדר גרמא אלא הוי כמעשה גמור גם לענין נזיקין ובודאי הוא בכלל מלאכת מחשבת ולא דמי לסוגר דלת בפני הרוח דהתם אין שייכות בין הרוח ובין הנר ולכן עצירת הרוח אינה חשובה מעשה כיבוי באש משא"כ מיתקן זה וכל כיו"ב שמתוכננים כך מעיקרא שע"י הפעלתם באופן זה משיגים את התוצאה הרצויה וכן עולה מדברי החזו"א ע"פ [הרמב"ן וכנ"ל].

וכן טלפון גרמא מעיקר הדין הוא כטלפון רגיל ממש. עוד הוסיף דאפילו מי שצריך לטלפן משום פיקוח נפש עדיף שישתמש בטלפון רגיל כדי שלא יטעה לחשוב שיש מקום להקל להשתמש בטלפון זה כשאין היתר של פיקוח נפש... (האם מתנגד רק למפסק גרמא של מניעת המונע או גם למפסק גרמא מסוג אחר) ? ולעיל ברכת אברהם מתנגד למסקנות השבות יצחק וכן פרופ' לב לעיל.

כלי חמדה פרשת ויקהל אות ג

אמנם כאן ארשום מה שהשיב לי בזה אדמו"ר הגאון הק' אביר הרועים הרב מסאכטשאוו (שליט"א) [זצ"ל]. דהנה לכאורה קשה דלמה צריך קרא להתיר גרמא במלאכת שבת, דמהכ"ת לאסור גרמא, והרי מסברא ידעין דגורם אינו כעושה מעשה. אמנם נראה עפ"י מה דמבואר בב"ק (דף ס' ע"א), דליבה וליבתה הרוח דאם אין בליביו כדי ללבושה פטור, ומקשינן אמאי ליהוי כזורה ורוח מסייעתו, ותריצין ה"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בניזקין פטור, הרי מבואר בגמ' דבשבת כיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה יש סברא לאסור גרמא מה"ת, כיון דהוא מחשב למלאכה אף על פי דלא עשאה בידים, ולכן צריך קרא דלא תעשה להורות דדוקא בזורה ורוח מסייעתו, כיון דאופן עשיית המלאכה כך הוא חייב אף בגרמא מצד מלאכת מחשבת, משא"כ היכא דאופן עשיית המלאכה הוא בידים ממש אינו חייב על גרמא. ומעתה זה דוקא במלאכת שבת דהוא בכלל לא תעשו כל מלאכה, אבל הבערה למ"ד ללאו יצאת א"כ שוב לא צריך מלאכת מחשבת, כיון דאינו בכלל מלאכת שבת, וא"כ לא צריך קרא להתיר גרמא, דממילא ידעין דגרמא מותר כמו בכל התורה דגורם אינו כעושה מעשה. אלו דברי אדמו"ר הקדוש (שליט"א).

שו"ת ציץ אליעזר חלק כ"א סימן יג

(א) אודות המצאת מכשירים שפעולת מלאכת ההבערה וכדומה תעשה על ידם בדרך של גרמא. אם אפשר להתיר ההדלקה בשבת על ידם.

לדעתי אם כך הוא כבר דרך ההדלקה [והדומה לזה] באופן של גרמא, אזי זה יוצא כבר מגדר זה וחייב בשבת משום מלאכת מחשבת. ויעוין בב"ק ד' ס' ע"א וב"ב ד' כ"ו ע"א דאיתא דזורה ורוח מסייעתו חייב משום מלאכה בשבת אף על פי שהרוח מסייעתו דמלאכת מחשבת אסרה תורה. ומבאר הרא"ש בב"ק שם סימן י"א שלהכי חייב בשבת אף על גב דלא הוי אלא גרמא, וכותב וז"ל: דהתם [בשבת] מלאכת מחשבת אסרה תורה אף על גב דלא הוי אלא גרמא בעלמא בהכי חייבה תורה כיון דמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י רוח עכ"ל, וא"כ דון מינה לענין מלאכת ההבערה בשבת [והדומה לזה] אם היא נעשית על ידי מכשיר כזה שעיקר עשייתה בדרך של גרמא דחייב משום מלאכת מחשבת שאסרה תורה אף על גב דלא הוי אלא גרמא בעלמא.

ובדומה לזה כותב גם בספר כלי חמדה עה"ת פ' ויקהל שמעתיק מה שהשיב לו בענין זה הגאון הק' אביר הרועים הרב מסכטשאוו ז"ל, ועפ"י המבואר בגמ' בב"ק הנ"ל הגדיר וכתב (מבלי להזכיר מדברי הרא"ש), דכל מלאכה דאופן עשייתה כך הוא על ידי גרמא אזי חייב בזה אף בגרמא מצד מלאכת מחשבת עיין שם.

ודון מינה איפוא לאסור גם מכשירים כאלה המותקנים שדרך עשיית המלאכה על דרכם הוא בדרך של גרמא, וחייב שפיר משום מלאכת מחשבת.

אציין גם לדברי ספר שו"ת ריב"א מהגאון ר' יואל אוגור ז"ל (הרב דפאקש והגליל) שמצדד לומר על כל עצם הבערה שגרמא אסור בה, ובנימוק, מפני שמלאכת הבערה ברוב פעמים הרוח מסייע ללבושה ודומה על כן לזורה עיין שם.

ובכלל יש לצדד ולומר דאם המכשיר עשוי באופן שהמלאכה נעשית ע"י כח מיד דתו לא הוי בכלל גרמא, אלא נחשבת כגירא דיליה וככח ראשון, יעוין מזה בשו"ת אחיעזר ח"ג סימן ס', ובעוד, יעו"ש. והדברים ארוכים.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן ס

מלאכה הנעשית בשבת ע"י שעון שבת בעה"י כי טבת תשל"ז. מע"כ נכדי אהובי וחביבי מוהר"ר מרדכי טענדלער שליט"א.

הנה בדבר שע"י חשמל (ענין העלעקטרי) אפשר ע"י מורה שעות הנעשה לכך שיעמידנו בערב שבת באופן שיתחיל לבשל למחר ביום השבת כשעה לפני זמן האכילה, אשר אחיך נכדי היקר אהרן ברוך שליט"א שואל, הנה לענ"ד פשוט שאסור להתיר זה דהרי ע"י מורה שעות כזה יכולים לעשות כל המלאכות בשבת ובכל בתי החרושת (פעקטעריס) ואין לך זלזול גדול לשבת מזה, וברור שאם היה זה בזמן התנאים והאמוראים היו אוסרין זה, כמו שאסרו אמירה לעכו"ם מטעם זה (=וגם אסור לומר לנכרי מע"ש שיעשה מלאכה בשבת), וגם אולי הוא ממילא בכלל איסור זה דאסרו אמירה לעכו"ם, דאסרו כל מלאכה הנעשית בשביל ישראל מצד אמירת ישראל וכ"ש מצד מעשה ישראל. ול"ד למה שמותר להעמיד קדרה ע"י האש אפילו רגע אחת קודם השבת שיתבשל בשבת ולא אסרו רבנן כשליכא חשש חתוי בשבת דף י"ח ע"ב, דהוא משום דכל מלאכה דעושה האדם במלאכה בשול הוא העמדת הקדרה ע"י האש דבעצם הבשול אינו עושה האדם, ולכן בהעמדתו הקדרה ע"י האש בע"ש הוא כגמר האדם כל מעשיו במלאכה זו דבשול ולא שייך לאסור על מה שעושה שוב האש, אבל היכא שעדיין לא שייך להחשיב כנעשה המלאכה כהא דהעמיד בע"ש את המורה שעות שיתחיל המלאכה דוקא בשעה פלונית בשבת זה הרי לא נעשה בהמלאכה עדיין כלום מבע"ש, שאין להתיר מצד זה.

ועיין בגי' ב"ק דף כ"ב ע"א שתירץ על מה שהוקשה לו למ"ד אשו משום חציו (-הבערת אש נחשבת כמו מעשה אדם שיורה חץ) היכי שרינן עם חשיכה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת ? וכן מאחיזין את האור במדורה והולכת ונגמרת הדלקתה בשבת דהרי הוא לדידיה כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת ? דהוא משום שחציו אינו נחשב שאחר כך עושה אלא שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל והוי כמאן דאגמריה בידים בההוא עידנא שהדליק שהיה זה בע"ש, ושייך טעמו גם בהא דתניא בשבת דף י"ח ע"א פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאות והולכת כל היום כולו ומניחין מוגמר וגפריית, שתיכף הותחלה המלאכה להעשות, ואף כשהמים הם עדיין רחוקים מן הגינה אבל הא התחילו המים לילך שבהלך זה יבואו להגינה להשקותה... אבל לא שייך זה בהעמידו מורה שעות באופן שהעלעקטרי שעושה המלאכה יתחיל לעשות מלאכתו בשעה פלונית, שעל הליכת מורה השעות שזה נעשה מתחלה קודם שנתחבר העלעקטרי לא שייך להחשיב שעושה, ועל תחיבת העלעקטרי באופן שיתחבר בשעה פלונית בשבת הרי הוא כסוף חמה לבא דאין להחשיבו למעשיו עתה בע"ש כדאיתא בסנהדרין דף ע"ז דכה"ג לא נחשב מעשיו לחיבו... (=אדם מניח את חבירו במקום שחמה עתידה לבוא אין זה מעשה רצח בידים כי עתה השמש עדיין לא שם – ומוכח שכל פעולה שעוד לא החלה עתה נחשבת כמתחילה לאחר זמן)

ומאחר שלא נחשב כנעשה מע"ש, הרי אף שלא שייך לחיבו ואף לא לאסור מדאורייתא אף לא להנ"י, דהא אין זה חציו, שלתירוץ הנ"י ענין חציו הוא דנחשב כנעשה תיכף וליכא כלל ענין חשיבות שהוא כעושה אז בשעת הדליקה,

ואף אם נימא שלא כהנ"י משום דעצם סברת הנ"י לא מובן כל כך דאף אם נימא כהקושיא דנחשב מעשיו אח"כ בעת שנשרף גדישו של חבירו לא שייך זה לחיובי שבת, דלענין נזיקין הוא חייב מדין כחו כגופו דהא מפורש בגמ' דכשהכלב עשה האש הוא בדין צרורות דחייב רק ח"נ = חצי נזק, שלכן באדם שליכא חדושה דצרורות להקל מגופו חייב נ"ש = נזק שלם = וכשהרג אדם חייב מיתה כדאיתא בדף כ"ב לר' יוחנן משום דגם על כח חייב, אבל לענין חיוב שבת לא מצינו שיהיה חייב על הכח כשבא ממעשה גופו שעשה קודם השבת, אף אם דין חציו הוא על זמן שנעשה בשבת וצ"ע דברי הנ"י, שודאי לא שייך לחיבו מדאורייתא,

מ"מ מסתבר ששייך לאסור מאותו האיסור שאסרו מדרבנן אמירה לעכו"ם עוד מכ"ש דהא מה שבא מצד כחו עדיף ממה שבא מצד דבורו. ואף אם נימא דאיסור אמירה לעכו"ם הוא שאסרו מצד שליחות נמי כיון שליכא דין שליחות ממש אלא מתקנה מחמת שעושה מצד ציווי ישראל ודאי יש להחמיר על מה שנעשה בכחו דהישראל. אבל אף אם נימא שאין לאסור אלא מה שתיקנו חכמים ואין למילף מזה לאסור גם מה שבסברא הוא חמור כיון שעכ"פ לא אסרו אף שהיה זה מחמת שלא היה ענין זה בימי חז"ל אין לזה איסור ממש מ"מ אין להתיר זה כיון שהוא דבר הראוי ליאסור.

אבל יש טעם גדול לאסור מטעם אחר דהא זילותא דשבת ואף זילותא דיו"ט הא אסרו בכמה דברים וכיון שברור שאיכא זילותא דשבת הוא בכלל איסור זה ממילא אף שלא אסרו זה ביחוד דכל ענין זילותא הוא האיסור. וגם פשוט לענ"ד דעושה דבר שהוא זילותא לשבת הוא עובר בידים על חיוב הכבוד שמשמע שהוא ג"כ חיוב התורה שנתפרשו ע"י הנביאים שכתב הרמב"ם ריש פרק שלשים מהלכות שבת ד' דברים נאמרו בשבת שנים מה"ת = מן התורה = ושנים מדברי סופרים והן מפורשין ע"י הנביאים שלא כתב שתיקנו הנביאים משמע שהוא מדאורייתא ולשון מדברי סופרים הוא כדרך הרמב"ם שקרי לכל דבר שלא מפורש בתורה דברי סופרים אף שהוא מדאורייתא בין שהוא דבר הנלמד מג"ש ובין מה שנאמר הלכה למשה מסיני כדאיתא במ"מ ובכ"מ ריש פ"א מאישות שקידושי כסף הוא מדברי סופרים עיין שם, והוא כדא"ר אשי על פרועי ראש דבמיתה ועל ערל לב וערל בשר שאר"ח דמתורת משה רבינו לא למדנו עד שבא יחזקאל ולימדנו דגמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואגמרה אקרא בסנהדרין דף כ"ב ע"ב ובעוד כמה מקומות, וכן הוא חיוב הכבוד לשבת שהוא מהלכה ונתפרשו ע"י הנביאים בקרא, והרמב"ם שם ה"ב פירש המעשים המחייבים לעשות לכבוד השבת, וממילא מובן דהדברים שעשיתן הוא זילותא לשבת הוא ג"כ עובר על מצוה זו דכבוד שבת ועוד גרוע דהרי עובר זה במעשה, שלכן אף שנימא שאינו בכלל הגזירות דחכמים, אבל גם בלא צורך הוא עובר במעשה על חיוב כבוד השבת, וזה שהוא זילותא הוא דבר שמוכן לכל, שלכן מסתבר לענ"ד שאסור להעמיד בע"ש ע"י מורה שעות שיעשה העלעקטרי למחר מלאכה.

אבל עכ"פ מה שכבר נהגו להעמיד ע"י מורה שעות לכבות הנרות דעלעקטרי שהודלקו וגם שיחזרו להדלק אח"כ בסוף היום, אין לאסור מאחר דלכבוי הנרות של המנורות הגדולות שנקראו בלע"ז לאמפן שהיו דאש ממש נהגו בכל המקומות לכבותם ע"י עכו"ם והיו גם מקומות שהיו נוהגין לחזור ולהדליקם בביתם ליתפלל נעילה ביו"כ ונמשך מזה באיזה מקומות שגם בשבת לעת ערב הדליקו ע"י נכרי לאמירת המזמורים אף שכבר צווחו הרבה עיין בנוב"ק חאו"ח סימן ל"ג אבל נתן טעם להמתירין, והרמ"א /או"ח/ בסימן רע"ו סעי' ב' שנהגו רבים להקל לצוות לעכו"ם להדליק לצורך סעודה בפרט בסעודת חתונה או מילה ומשמע שבמקום צורך גדול מתיר שלכן אף שמן הראוי להחמיר ובגבולנו ביוראפ החמירו, מ"מ כיון שיש רבונות שהתירו ונהגו כן בהרבה מקומות, אין לאסור מה שכבר נהגו להקל בהעמדת העלעקטרי בע"ש ע"י מורה שעות שייכבה וגם שידליק בשבת להזמן שהעמידו, וגם ממילא ליכא זילותא לשבת בזה וליכא טעם האחרון לאסור כיון שהיו מקומות שנהגו בזה אדרבה למצות כבוד סעודת שבת, ונשאר רק טעם הראשון שיש ג"כ לסמוך להתיר, אבל הבו דלא לוסף עלה להתיר גם לבשול ומלאכות אחרות ויש לאסור. זקנך אוהבך, בלו"י, משה פיינשטיין.

מסורת משה חלק ג' עמ' פ"א כתב: "

והוסיף רבינו שבכלל מה שטען שיש מושג של אמירה לכנרי בשעון אף שלכאורה היה מקום לטעון להיפך שאין שייך לנו לגזור גזירות חדשות שלא גזרו חז"ל מ"מ יש כמה ראיות שדבר כזה כן אוסרים דזה כמעט נכלל בעצם הגזירה ואין זה נחשב כגזירה חדשה. ויש ראיה לזה למשל מהירושלמי פרק א שבת סוף הלכה ה' שמביא מחלוקת ב"ה וב"ש האם מותר לאדם להניח כליו כגון רחיים להתחיל לעבוד מערב שבת ולהמשיך בשבת שב"ש אסרו מחשש שיגרום שיעשה מלאכה בשבת וב"ה מתירים מצד שלא שכיח רואים שאם כן הוה שכיח גם ב"ה היו מודים".

ויש לעיין בראיה זו מהירושלמי ששם הקשו בית שמאי לבית הלל מהמשנה בשבת פרק א' משנה י', ש"אין צולין בשב"ש בצל וביצה אלא כדי שיצולו כל צרכן מבעור יום", ולכאורה מוכח מכאן שאין להתיר שהמלאכה תיעשה בשבת אף אם החל בה מערב שבת ובירושלמי מבואר: "ולא יוכל להשיבן". ואמר רבי זעירא שאילו הוא היה שם ולא היה חושש להכניס לראשון בין האריות היה אומר: "א"ר זעירא אילולי דלא מעלה רישי ביני ארייותא הויןא אמר טעמא. תמן בצל בשב"ש וביצה דרכן להתהפך. הכא מה אית לך מימר". כלומר יש לחלק בין מלאכות שכאשר החלו אותן מערב שבת אין מתעסקין בהם יותר לאחר ההתחלה (כמו, פותקין מים לגינות) לבין מלאכות שיש רגילות לעסוק בהם גם אחר התחלתן, כמו בצליית בשר שאם אינו צלוי כלל, רגילים להופכו וכדו', ועי"ש ומכאן מוכיח הגרמ"פ זצ"ל, שאם יש רגילות ושכיח להתערב במלאכה גם אחר התחלתה יש לאסור, ונראה שכן הוא סובר ביחס לפעילות של שעון שבת, שאנשים רגילים ביום חול לשנות את מצבי ההפעלה של המכשיר החשמלי ולכן יש לאסור. ונראה שעל פי ראיה זו, בדברים בהם אין רגילות אין לאסור, וכל שכן בתהליכים שהפסקתם באמצע יתקלקלו וכמו עידכוני גירסא במחשבים וכדו'. ובעיקר הראיה, יש לעיין האם בשיטת הבבלי מצאנו חילוק זה, בין דבר שרגילים לדבר שאין רגילים בו, והחשש שמא יחתה בגחלים יתכן שהוא מוגבל לענייני אכילה.

ש"ת עשה לך רב חלק ז סימן כז / איסור אמירה לגוי

אלא שידעה תורה, שעיקר המטרה הנ"ל לא תושג ע"י איסורי מלאכה בידי ישראל בלבד, ורמזה שיש צורך לאסור על ישראל לומר לגוי שיעשה מלאכתו בשבת.... "ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם ויבואו לעשות בעצמם" (הרמב"ם פרק ו מהלכות שבת ה"א). וכבר נאמרו עוד טעמים באיסור זה שגזרו חכמים, אלא שטעמו הנ"ל של הרמב"ם מספיק לאסור כל סוגי האמירה לגוי אף שאמר לו מערב שבת וכפי המבואר בהלכה ואכמ"ל (עיין ברש"י במסכת ע"ז טו א, ד"ה כיון ובשו"ת חתם - סופר חלק או"ח סימן ה). ונראה לענ"ד להוסיף טעם בגזירת חכמים זאת על אמירה לגוי, כדי שתהי' שבתו של האדם מישראל בחינת "מנוחה שלימה"... שאדם שמלאכתו נעשית בשבת ע"י אחרים אין מחשבתו פנויה ממלאכה, ואין שבתו "מנוחה וקדושה". טעם זה שכתבנו תואם להפליא את כל פרטי ההלכות שנאמרו באיסור אמירה לגוי....

נתאר לעצמנו עתה מה דמות היה לשבתו של האדם מישראל אלמלא נאסרה מלאכת הגוי בשבת. הלא יכול היה אדם להפעיל את בית - מסחרו ותעשייתו בשבת ממש כיום חול באמצעות עובדים גויים, ושלא יכול היה אז לשבת במנוחה בביתו או בבית - המדרש, קרוב לודאי שהיה אז מבלה יומו בבית עסקו תוך פיקוח "לא על מהלך העבודה והמסחר מבלי שיעבור על שום איסור תורה כלל. וזו אינה תיאוריה בלבד, וכבר ראה ראיתי בעוני עמי בגלות אמריקה, אדם שנסע לבית מסחרו בשבת בליווי פקידו הנכרי בשירות הציבורי ולא במכוניתו כדרך שנוהג בחול, ומיום ששי הכין כל סוגי מסמכים שחתימתו דרושה בהם, כהמחאות וכדומה, וניהל כל עבודתו בשבת כיום חול מבלי שיעבור למעשה על שום מלאכה מן התורה, פרט לאיסור אמירה לגוי שהוא שבות דרבנן, לדבריו.

...לדבריו למה, משום שיתכן שהפעלת עסק מלא בשבת ע"י אמירה לגוי האסורה משום שבות, אסורה מן התורה, שכן מצינו בדומה לזה באיסורי שבות אחרים שגזרו חכמים, כאשר נעשים הם ע"י ישראל, שאם נעשים דרך קבע, יש בהם איסור תורה... וכתב החתם - סופר (בתשובותיו חלק חו"מ סימן קצה) וזו לשונו: "אי נושא ונותן בחנותו בכלל מחלל שבת ויו"ט הוא, והרי הוא ככל מחללי שבת באיסורים הכתובים בקרא", והסתמך על דברי הרמב"ן שנתתיק להלן. עוד ציטט דברי נחמיה הנ"ל, וכתב: "הרי קמן דיושב בחנות ומוכר ולוקח הוא מחלל שבת... האמנם נמצא בדברי חכמי התלמוד מקח - וממכר בשבת אסור מדרבנן... והיינו באקראי ליקח דבר מחבירו דבר מאכל או שום דבר בארעי ובאקראי זה אינו בכלל דברי נחמיה הנ"ל ואסורו התלמידים, אבל הקובע משא ומתן ופותח חנותו בשבת ושוכר ומשכיר הרי הוא מחלל שבת בפרהסיא".

...עתה נשוב למוצא דברינו. כל עיקר איסור מלאכה שבתורה, ט"ל מלאכות אבות ותולדות, איסורי שבות מדרבנן, וכל ההגבלות אשר הוטלו על האדם מישראל, נועדו, כפי שביארנו בכל משך הרצאתנו באר היטב, למטרה אחת ברורה ביותר, להפריש את האדם מן העשייה, שהיא מרכז החיים, ולא מן העשייה בלבד, אלא אף ממחשבת מלאכה, כדי שתהא מנוחתו שלימה, שיוכל בהיותו מבודד מכל הסובב אותו להתרכז בעבודת האלקים, בתפלה ותורה, בעונג הסעודות והמנוחה, להחליף כח במובן הפיסי והרוחני, לקראת ששת ימי המעשה....

ולכן איפוא רשאים הננו להרהר בתועלת שתצמח לשבת משימוש בהישגי הטכנולוגיה. פתחנו במכונית ונסיים בטלפון כדוגמא נוספת בלבד. אם אמנם תמצא הדרך להשתמש בשבת בטלפון ללא כל חשש של איסור לא מדאורייתא ולא מדרבנן (וסביר מאד שבתקופתנו ניתן להשיג זאת), חוששני שלא ירחק היום וכל בית של שומרי מצוות בישראל, יצטייד במכשיר כזה, וכל הרגיעה והשלוחה של השבת הנובעים מן הניתוק המוחלט - ייהרסו כליל. ולכן, יש לחשוב במשנה זהירות על הגבול הרצוי בניצול הישגי הטכנולוגיה לצרכי שמירת שבת, כדי שלא תאבד השבת את צביונה העקרי שאיסורי מלאכה מעניקים לה ביום מנוחה וקדושה.

ש"ת עשה לך רב חלק ז סימן כח / השימוש במכשירים טכנולוגיים בשבת

וכב' משיג עלי בלשון זו: "כיצד אפשר להתנגד להמצאה שתקל על רופא השימוש בטלפון בשבת, או אפילו נסיעה במכוניתו לטיפול בחולה ללא חילול שבת... האם כב' יודע שאף כי הדבר מותר, אין רופא דתי עושה כל זה בלב שקט, והרגשתו קשה בכל פעם שהוא נאלץ לחלל השבת לצורך הגשת טיפול רפואי...". ועוד האריך כב' בדברים חמים ונלהבים לתאר התועלת שתצמח משימוש באמצעים טכנולוגיים בשמירת השבת וכו'. דברי כב' החמים נגעו ללבי מאד, הבינותי היטב ללבו של רופא דתי באמת השומר תורה ומצוות ככב', ורוצה גם למלא את חובתו הרפואית ללא צורך בחילול שבת... ולא צריכה להיות לרופא שום נקיפת לב מכל מלאכה שהוא עושה עבור חולה, שכן בשבילו לצורך מלאכות אלה הוא כיום חול.

ולכן, עדיין חושב אנכי שכל המיכשורים הטכנולוגיים שיבטלו הצורך בביצוע מלאכות בשבת, או לפחות מלאכות האסורות מן התורה, אין בהם שום צורך. וכבר היטבתי להסביר הדברים שם, ואיני רואה צורך לכפול הדברים, רק באופן ציורי אמחיש לכב' התוצאה. שכאשר יהיה לכב' טלפון - שבת, יתכן וקרוב לוודאי, שגם סתם יהודים דתיים אחרים יתקינו טלפונים כאלה בבתיהם, כי מי יכול למנוע זאת מהם, ואז יפעל הטלפון בשבת כביום חול לשיחות בטלות ומיותרות, ושאר בחול אין הן בגדר נחוצות, ושבת קדשנו מה תהא עליה. וכן לגבי אותה מכונת שיהיה אפשר לנסוע בה בשבת ללא מלאכה דאורייתא, האם כב' מתאר לו שבעידן הטכנולוגיה המפותח שבו חיים, עוד יכולים לפתח מיכשור טכנולוגי שבעזרתו יוכלו לנוע אוטובוסים ורכבות ללא חילול - שבת של ממש, ולצערנו "כרטיסים יימכרו מערב שבת", ואז שבת קדשנו כיום מנוחה וקדושה תאבד חלילה לעם ישראל. עוד אוסיף, שהרופא הדתי לא ינצל מביצוע מלאכות גמורות בשעת הטיפול הרפואי בחולה, ומה בצע שתיחסך ממנו קריאת טלפונית או נסיעה, שאגב יכולה להעשות ע"י מונית של א"י, ושעכ"פ היא מותרת. ולכן, על משמרת אעמודה, שכל זה הוא מיותר לחלוטין, ואין התועלת המפוקפקת שוה בנזק העצום שייגרם לשבת מלכתא כיום מנוחה וקדושה.

בהמשך למכתבי אל כב' מיום ט' אייר תשמ"ה, הריני ממציא לכב' צילום קטע מעיתון "המודיע" של היום (י"א מנ"א תשמ"ה) בחתימתם של גדולי תורה נגד השימוש בהמצאות טכנולוגיות חדשות בענין ביטול מים וחימום בשבת קודש.

בס"ד
הרינו בזה להודיע בשער בת רבים בדבר ההמצאות הטכנולוגיות החדשות בענין ביטול מים וחימום מים בשב"ק, עפ"י היתרים שונים - וכן כיוצא בזה בשאר עניני שב"ק - כי מלבד אשר ההיתרים עצמם מפוקפקים עד מאד - ואף אם היה דבר זה מותר מבחינת פרטי דיני שבת, בלי ספק שאי אפשר לשמור על תנאי ההיתרים - חוץ מזה עצם ההשתמשות בהיתרים האלו איסורו חמור מאד משום דכל כי האי גוונא יש בזה הירוס ועקירת שמירת השבת ח"ו והפיכתה ליום של חול רח"ל, ולעשות פעולות רגילות כעין מלאכות ומכאן ועד למלאכות ממש המרחק קטן מאד, ואוי לנו כי הגענו לכל זאת.

באשר על כן פשוט וברור כי על פי דעת תורה"ק אסור להשתמש בדודי החימום המיוסדים עפ"י היתרי גרמא וכן בדודי החימום של מימיו לשיעור שאין היד סולדת בהם, וכן אסור להפעיל בלי שימוש שונים עפ"י ההמצאות הטכנולוגיות של גרמא וכח שני - כי הצד השוה בכולם שהם הירוס ועקירת קדושת השבת וסופו מי ישרנו, ועל כיוצא בזה אנו מצוים לשמור משמרת המצוות.

ועל ידי שנעשה משמרת לתורה"ק נזכה ששב"ק יהיה לנו ליום מנוחה וקדושה מנוחה שלמה אשר הקדוש ברוך הוא רוצה בה. בעה"ח יום ג' ל"ה למטמונים תשמ"ה לפ"ק

אלעזר מנחם מן שך, יעקב ישראל קניבסקי, יצחק יעקב וייס רב ואב"ד עיה"ק ירושלים תובב"א, שמואל וואזנר רב אב"ד ור"מ זכרון מאיר בני - ברק

וישים כב' לב שדבריהם מוסבים על המצאות פשוטות ונפוצות בנוגע לחימום וביטול, וכל - שכן כשמדובר על טלפון ומכונת. ועוד ישים לב לנימוק החשוב, שיש בזה עקירת קדושת השבת, וב"ה שזכיתי לדעת גדולים.

תשובת מכון צמח

הרב הלוי מעלה חשש כבד שהשימוש במנגנוני גרמא (ודומיהם) עלול להביא לתופעת 'המדורן החלקלק'. כלומר, השימוש בפיקודי גרמא לצרכים המותרים ע"פ ההלכה יזלוג וישמש בפועל גם לצרכים של מה בכך, ותגרום פגיעה קשה בקדושת השבת. כדי להתמודד עם החשש הזה, ועם זאת, לאפשר את השימוש לצרכים המותרים מעיקר הדין, מקפידים במכון צומת לציין בצורה בולטת על גבי מכשור 'גרמא', שהשימוש בו בשבת מותר לצורך חולים ואנשים עם מוגבלות בלבד, בהתאם להוראת הרב נויבירט. ככל שניתן להעיד על כך, ממרחק השנים שעברו מכתובת תשובת הרח"ד הלוי ועד היום, דומה שהשימוש בציוד גרמא התקבע בקרב הציבור שומרי השבת כציוד ייעודי לצרכי רפואה ובטחון בלבד, וחששו התבדה.

**בראיון סיפר כי עמד בקשר עם הרבי אודות עניינים
שוים במסגרת עבודתו המעניינת בתחום הטכנולוגי
הלכתי, אשר כידוע הרבי היה חד בדור בתחום זה.
הנה לדוגמה חוו"ד מעניינת של הרבי עליה סיפר הרב
הלפרין: "שוחחתי פעם עם הרבי ביחס להכנסת מפסק
גרמא במקום שאנשים בין כך מחללים שבת,
וכמדומי שהתבטא: "במקומות שיש בטוח חילול
שבת ברור שכדאי לעשות זאת"**

ממלכת התורה / בלוי, פרץ אוריאל (עורך) / עמוד 170
הודיע מאוחר החרמה